

ПАРЧЕТА ОТ ПЪЗЕЛА НА ЕДИН НОВООГЛАШЕН ЕВРОПЕЕЦ

Марин ГЕОРГИЕВ

За да разбереш какво е комунизма, първо трябва да си живял в него.

Опитът превъзхожда всяка теория.

Аз ви говоря от опит!

Година преди да настъпят промените бях стигнал онзи предел на поносимост, че вече изкрещях премълчаното в текстовете си, все едно дали ги публикуваха, цензурираха или връщаха; бях обзет от онази отчаяна смелост, когато от страх нямаш страх и инстинктите ти за самосъхранение е атрофирал; може би собствените ми трептения съвпаднаха с трептенията на света наоколо; на пръсти, в очакване на някакво неясно, но по-различно бъдеще, бе изправен и той.

Въпреки това не вярвахме, че комунизмът ще падне. Ако ние, мнозинството от поданиците му, трябваше да го сваляме, това не би станало никога. Унгарската революция от 1956 г. бе обеща на ухото за цялото човечество: без повторна уговорка на елитите, равна на ялтенската, статуквото между изтока и запада не можеше да се промени.

Ние, които работехме със словото, имахме две алтернативи: или да се съгласим със системата и да сключим фаустовския договор, или да приемем дисквалификацията и да се държим о изкуството, като удачник за сламка; то, заедно с мисълта, бяха единственото убежище на свободата; все още никога не бе изобретил средство, за да надникне зад черпната ти кутия. За целта имаше заместител: доносниците. От дълголетния ни стаж в комунизма вече ни бе ясно, че лидерството в която и да е област, включително и в литературата, се плаща с погаване на свещения извор на всяко творчество – съвестта! Бог винаги гледа в ръцете ни, в мислите и душите ни; всеки, каквото и да прави, дълбоко в себе си знае редно ли е, или не; въпросът е кое от двете ще си позволи.

Границата между тях е толкова тънка, че не разбираш кога си по-

растен – когато си я преминал, или когато не си.

В случая Мефистофел бе двойникът на руско-съветското изобретение КГБ – родната Държавна сигурност; тя трябваше да наруши вътрешния комфорт на личността, да ѝ покаже че всичко е позволено. Тя бе наследникът, който трябваше да продължи в делнични условия перманентната революция след кървавия й пир, когато се режат главите за назидание на всички.

В изкуството договортът на д-р Фауст раздели творците на две нравствено-естетически противоположности: – светостта и играта. Пазителят на светостта можеше да бъде оприличен на акробат, който хем пази равновесие, хем държи в ръка свещения граал, треперейки да не разлее и капка. Самолишилият се от благодатта компенсираше липсата ѝ, като се усъвършаваше технически; понеже не създаваше – имитираше, самопогълнат да играе с изкусителите си, себе си, истината и словото.

На светият се кланяха тайно, на играча – показно. Кой кой е можеше да бъде идентифициран и по текстовете.

Живеехме в статично общество, в което всяка гражданска активност бе безсмислена, а всяка спонтанност – организирана; всеки бе намерил нишата за собственото си оцеляване; моята бе на Съзрцателя; не ми се искаше да напускам станалите й, вече удобни ми, селения.

Има мигове в историята, когато и да се дърпащ, тя не те оставя на мира.

Всеки взрив те превръща в своя литнала частица; какво остава за взрива на общество, държава десетилетия под принудителен натиск. Каменните стени на затвора, в който бяхме, паднаха като картонени, духнати от невидим вятър; всички първи стъпки са неопитващите свободата. Докато разбереш, че всяка следваща крачка, вик са безнаказани; докато се развихриш, за всички десетилетия на въздържане; сега си мисля че и този разпус не ни е бил даден случайно: опияненият от собствената си сила, от недопустимата дори и на сън свобода, няма време, пък и не се досеща, да види какво става наоколо; у

нас за такива времена казват, че риба се лови в мътна вода; ей това е ставало: докато ние сме вярвали, че сме свободни – управляващите ни минаха от едно състояние в друго, без да загубят приливиголите си; бе извършен втория етап на уникалното грабителство в историята на човечеството, патент на комунистите: първият – чрез насилствено присвояване на частната собственост и преминаването ѝ в държавна, на чиито гръб живяха, докато можеше; вторият – превръщането на държавната собственост в лична, а на наредонаселението – отново в наемници. Собствеността, която не бе изстрадана с труд, пот, способности и пестене, роди второ, по-жестокото робство.

Ето защо за мен комунистите за най-големите бизнесмени на света, а смисълът на всяка борба – да станеш като тези, срещу които се бориш!

Не съм от хората, които разчитат смисъла на случващото се още в мига на случването; в настоящето – да видя знаците на бъдещето. Но все пак, като несканно съмнение ме посети една съпоставка: когато се сменя двигателят на колата, онова, което остава непроменимо, е шасито; шасито за мен бе ДС, то трябваше да гарантира смяната и икономическата непокънатост на господстващите досега; за алиби служеше щедро отпуснатата свобода на словото, митингите, стачките и сдруженията; че има ли някой по света, който би дал власт и пари на някакви оръфляци, викащи по площадите; за да влезеш във властта трябва да си платил входния билет. Другата ми догадка бе, дали свободата на словото, на която още не можехме да се нарадваме, не е детска играчка, дадена ни временно, за да се позабавяваме, без да усетим как един лека-полека ще ни бъде отнета; с нея хем ни отвлечаха вниманието, хем ни разконспирираха; дори нямаше защо да ни следят и подслушват: ние се издавахме сами.

До следващото пренаждане...
Въпреки това, човек не може да не участва. Дори само за да проветри шанса си.
Не ми стигна един живот, за да постигна равният старт; бях от съсло-

вие, насилствено лишено от собственост и поради това – класов враг; произход не бях прогресивен пролетарий, а консервативен селянин; каквото местожителство – провинциалист, натрапил се в столицата на коренияците софиянци; като идеология – безпартиен, обречен на социална и творческа маргиналност, а не комунист с гарантирани привилегии; като интелектуална потомственост – син на на шофьор, а не на писател, или на партиен бос.

Рухването на системата за мен, и такива като мен, бе и възможност за реванш.
А тя каква излезе: съперниците ни пак бяха пуснати поне 50 метра предварително в новото състезание от категорията бягане на 100 метра; ни имахме капитал, ни пък някой се сети да ни даде; дори за раздаването научихме след като вече бе приключило.

За нас разликата между недопостроения комунизъм и новостроящия се капитализъм е в степента на положения труд: по-рано трябваше да работим поне 10 пъти повече от тях, сега – 100!

И все пак най-лесното обяснение за станалото е, че има предварителен сценарий; подобна мъгла надгълтите още в началото, сякаш да поосветли взаимозависимостта между причина и следствие, да охлади новородилото се самочувствие, че и от нас зависи нещо; после, като ли за да изтръпнем от стария страх, бяха публикувани, уж случайно открити, указания на КГБ как да демонтира социализма; те разколебах увереността ни, усъмнива да си платил входния билет. Другата ми догадка бе, дали свободата на словото, на която още не можехме да се нарадваме, не е детска играчка, дадена ни временно, за да се позабавяваме, без да усетим как един лека-полека ще ни бъде отнета; с нея хем ни отвлечаха вниманието, хем ни разконспирираха; дори нямаше защо да ни следят и подслушват: ние се издавахме сами.

При наличието на сценарий, обаче трябва да признаем и превъзходството на противника – т.е. на хората от ДС! Никой сценарий в началото не може да бъде сто процентово осъществен, но ако е зададена макро-

рамката, вътре в нея нещата се самоподреждат, още повече че времето е най-добрият съюзник не само на забравата, но и на сценаристите; в такъв случай и да не си изпълнявал преки указания в края на краищата пак си в сценария, все едно с безучастие си съучастие.

А не е ли манталитетът ни, формиран повече от четири десетилетия, най-големият сценарист или негласен съсценарист; манталитетът на ползвателя, а не на съзидателя; на колективистта, а не на индивидуалиста; на готованството, а не на предприемчивостта?

Ца не е ли манталитетът ни, формиран повече от четири десетилетия, най-големият сценарист или негласен съсценарист; манталитетът на ползвателя, а не на съзидателя; на колективистта, а не на индивидуалиста; на готованството, а не на предприемчивостта?

За изминалите двайсет години разбрах: най-трудно се променя човекът.

А оттам – и светът.
Хората обичат да се изживяват като жертви. Но което е при хората, то е и при народите.

А може би и имат основание: в живота има интереси, а не идеали; или по-скоро – интересите изяждат идеалите; ако хората бяха склонни да спазват Христовите повеления, Христос не би бил разпнат.

Вездесъщият интерес има природата на нагочна; за него идеалите и идеологиите са като смокиновия лист за Адам и Ева; антиподните идеологии на интернационалния комунизъм и безродния капитализъм не попречиха на Англия и Америка да сключат съюз със СССР. Сметката плащат така наречените народи, особено малките.

Източна Европа тля в комунизма със съгласието на Запада. И пак с негово съгласие престъпният комунистически елит преобразува политическата си власт в икономическа и се размина със заслужения си съд.

Как тогава да не е справедливо нормализацията на Източна Европа, да бъде изкупена с денормализиране на Запада; и опитомяваните опитомява опитомител; нашият бивш свят и света на запада са конструирани по два разли-

чни начина; комунистическото лукавство, което надминава по изобретателност и онова, което не можеш да си помислиш, изпитахме наскоро при Путиновия газозбликкриг.

Всеки път, когато Русия ни е освобождавала, то е било, за да ни впрегне в хомота на ново робство. При нас окупаторите винаги идват като освободители.

А няма не бе така с цяла бивша Източна Европа!?

Да се върна в парадигмата на българо-светската дружба – за мен е все едно, след като съм повърнал изяденото, да ям повърнатото.

Дали пък няма да бъдем наказани тъкмо с това!

Кръгът се затвори и ние сякаш пак сме там, където бяхме: подставените лица отново изместиха автентичните; нарежданият зад гръба ни пъзел придоби неочаквана завършеност; тайната власт пак е по-силна от явната; естественият подбор отново е дирижираният подбор; новото – както старото. И като вик в тунел без изход ечи реплика на Танкредите от „Гепардът“ на Лампедуза: – „Всичко трябва да се промени, за да си остане едно и също“.

България, моята родина, няма потенциал да се справи с октопода на Държавна Сигурност; тя е навсякъде, вече цинично безсрамна – от президента, през лидери на политически партии, зам.-председатели на парламента, депутати, държавна администрация, неправителствени организации, медии, до сина на най-големия ни поет – философ и моралист.

И това е само част от върха на айсберга: на най-големите босове досиетата са унищожени или скрити, на превертваните не се отварят, не се отварят и на умрелите, само на живите...

И няма как да е иначе, щом ги отварят тези, които ги затвориха.

След всичко това: – ние – ни живи, ни умрели, загрижени за хляба, което в България се нарича оцеляване и с което даже се гордеем, ставаме все по-равнодушни.

Наскоро бе намерен самоубит главният секретар – дясната ръка на лидера на етническата ни партия; схващам го като внезапно пускане на високоволтов ток за лидера, един от изтъкнатите сътрудници на ДС,

чието досие е публикувано почти изцяло; ток, който да му напомни с кого си има работа, ако е сгазил, или се кани да сгази лука.

Но този ток е предупреждение и за обществото, за всеки от нас: – Дръж си езика зад зъбите и внимавай в играта!

До сега никога от идентифицираните сътрудници на ДС на ключови или неключови места не се е оттеглил доброволно, поради съвест, срам, неудобство или здравословни причини – една от най-любимите им някога формули.

И така ще бъде, докогато може.

А докога ще може, опеределят пак те.

И този път сметката платиха онези, които винаги я плащат.

Но и те имат своето утешение: поне са свикнали.

Парите нямат цвят и мирис, а комунизмът – минало.

По-млад от всякога, той пращи от здраве в дружеска прегръдка с капитализма и вече не можеш да разбереш откъде започва единият и къде свършва другият.

1 София, 19 февруари, 03 март 2009

Б.а. Случайно или нарочно, започването и завършването на този текст съвпадна с две сакрални дати в нашата история: на 19 февруари 1863 г. е обесен месията на българите Васил Левски, създава из цялата страна тайна революционна мрежа за освобождение от турското робство; Левски е канонизиран от поколенията за светец и е вчерашен и днешен кумир на нацията; на 3 март 1878 г., приключва поредната руско-турската война, донесла преждевременно освобождение на една трета от българите и замразяване под чуждо робство на останалите повече от две десетилетия, а на една голяма част – и до днес.

Първата работа на предрешените комунисти след 1989 г., бе да обявят 3 март за национален празник. Предложението бе на президента, до преди избора, лидер на опозицията.

В контекста на текста за мен двете дати днес означават, че на 19 февруари е езекутиран символът на българската свобода, а на 3 март – и самата свобода.

Марин ГЕОРГИЕВ